

09.04.2024

Immunoprofülaktika ekspertkomisjoni 06.02.2024 elektroonse koosoleku päevakord ja ettepanekud

Päevakord:

1. Immuniseerimisalaste koolituste juhend
2. HPV vastane vaktsineerimine 19-aastastel ja vanematel
3. COVID-19 vaktsiinide soovitude uuendamine ja vajaduse kinnitamine 2024/2025 sügistalviseks hooajaks

Arutelu ja otsused

1. Immuniseerimisalaste koolituste juhend

Ministri 23.12.2022 määruse nr 94 „Immuniseerimise korraldamise nõuded“ § 2 lg 1 ja 2 kohaselt ¹:

- 1) Immuniseerimist tohib teostada arst, õde või ämmaemand, kes on täies mahus läbinud immuniseerimisalase täiendusõppekursuse vastavalt Sotsiaalministeeriumi heakskiidetud programmile ja saanud selle lõpetamise kohta tunnistuse. Kursuse minimaalne maht on 16 tundi.
- 2) Pärast lõikes 1 nimetatud kursuse läbimist tuleb iga viie aasta järel läbida lõikes 1 sätestatud tingimustele vastav 8-tunnine immuniseerimisalane täiendusõppekursus.

Hetkel pakuvad immuniseerimisalast täiendõppekursust Lääne-Tallinna Keskhaigla, Ida-Tallinna Keskhaigla, Tartu Ülikooli kliinilise meditsiini instituudi täienduskeskus, Tartu Tervishoiu Kõrgkool ja Tartu Ülikooli Kliinikumi koolituskeskus. Nimetatud asutused on saanud heakskiidu Sotsiaalministeeriumilt, keda on nõustanud koolituste hindamisel immunoprofülaktika ekspertkomisjon. Komisjonil puudub aga kokkulepitud dokument, mille alusel koolitusi hinnata või millest organisatsioonid peaksid lähtuma, kui nad sooviksid hakata korraldama immuniseerimisalaseid täiendõppekursusi. Seetõttu on immunoprofülaktika ekspertkomisjon loomas nõudeid immuniseerimisalastele täiendõppekursustele. Koosoleku jooksul vaadati üle dokumendi esimene versioon.

Immunoprofülaktika ekspertkomisjoni järeldused ja soovitused:

- Koosolekul täiendatud dokument saadetakse üle vaatamiseks Terviseametile. Pärast muudatuste siseseviimist hinnatakse, kas uued arutelud on vajalikud või saab komisjon dokumendi kinnitada.

2. HPV vastane vaktsineerimine 19-aastastel ja vanematel

Immuniseerimiskava määruse² alusel võimaldatakse vaktsineerimist HPV vastu alates 1. veebruarist 2024 kõikidele noortele vanuses 12-18-aastat (k.a). Kõige parema kaitse HPV-ga nakatumise vastu annab vaktsineerimine enne seksuaaleluga alustamist. Samas võib olla vaktsiinist kasu ka neile, kes on juba seksuaalelu alustanud, kuid toime tõhusus sõltub eelnevast kokkupuutest viirusega. Vaktsiin annab ennekõike kaitse HPV tüüpide eest, millega vaktsineeritav ei ole veel kontakti sattunud.

¹ <https://www.riigiteataja.ee/akt/123052023016?leiaKehtiv>

² <https://www.riigiteataja.ee/akt/123052023017?leiaKehtiv>

Seetõttu on 19-aastastele ja vanematele vaktsineerimine tasuline vastavalt vaktsineerija hinnakirjale. Arvestades aga immunoprofülaktika ekspertkomisjoni soovitud HPV vastase vaktsineerimisskeemi muutmise osas alla 19-aastastele, siis peeti vajalikuks vaadata üle ka soovitused 19-aastastele ning vanematele inimestele.

WHO (Maailma Terviseorganisatsioon, ingl.k *World Health Organization*) SAGE (*Strategic Advisory Group of Experts*) komitee soovib vanemaid kui 21-aastaseid inimesi vaktsineerida kahe doosi HPV vastase vaktsiiniga. SAGE grupi poolt moodustati töörühm HPV vastase vaktsineerimise teemal, kelle ülesanne oli hinnata kogutud tõendust ja anda enda soovitused. Töörühm märkis ära, et ühe doosilise vaktsineerimise efektiivsuse hindamiseks 20+ vanustel inimestel on tõendus veel puudulik.³ Samas on CVT (*Costa Rica Vaccine Trial*) järeluuritud näidanud, et antikehade tase on püsinud stabiilne erinevates vanusegruppides nii ühe, kahe kui kolme doosiga vaktsineerimisel.⁴ Enda soovitustes tõdeb seega töörühm, et üle 20-aastaste inimeste puhul võib kasutada vähendatud vaktsineerimisskeemi ehk liikuda kolme doosiliselt kahe doosilisele, mille miinimum intervall on 6 kuud.⁵

Austraalia soovib ühe doosilist vaktsineerimisskeemi inimestele, kes alustavad HPV vastast vaktsineerimist vanuses 9-25 eluaastat.⁶ Juhul kui inimene on aga üle 25-aastane, siis soovitatakse kolme doosiga vaktsineerida. Samas rõhutavad nad, et üle 25-aastastele ei ole soovitatav enam HPV vastu vaktsineerida, kuna suure tõenäosusega on viirusega juba kokkupuude olnud.⁷

Ühendkuningriigid soovivad ühe doosilist vaktsineerimisskeemi inimestele vanuses 12-25 eluaastat. Üle 25-aastastele soovivad nad vaktsineerida kahe doosi HPV vastase vaktsiiniga.⁸ JCVI (*The Joint Committee on Vaccination and Immunisation*) HPV töörühm jõudis järeldusele, et vaktsineerimine HPV vastu ühe doosiga võiks toimuda immuniseerimiskava alusel kuni 25 eluaastani. Piiri tõmbamine 25-aastani põhjendati sellega, et niimoodi on skeem lihtsam ja vaktsiini efektiivsus ei erine vanusevahemikus 20 kuni 25 aastat. Töörühm märkis ära, et CVT uuringu valimiks olid naised vanuses 18 kuni 25 eluaastat.⁹

Immunoprofülaktika ekspertkomisjon võttis ühendust ka Eesti Naistearstide Seltsiga ja Eesti Onkoloogide Seltsiga, et saada nende arvamust nimetatud küsimuses. Seltside arvamus oli, et 19-aastaseid ja vanemaid inimesi võiks vaktsineerida kahe doosi HPV vastase vaktsiiniga, mille intervall on miinimum 6 kuud.

Immunoprofülaktika ekspertkomisjoni järeldused ja soovitused:

- Arvestades vaktsineerimisskeemi arusaadavust, olemasolevat tõendust ja erialaseltside arvamusi, siis ekspertkomisjon soovib 19-aastaseid ja vanemaid inimesi vaktsineerida kahe doosi HPV vastase vaktsiiniga, mille intervall on miinimum 6 kuud.

³ [https://cdn.who.int/media/docs/default-source/immunization/position_paper_documents/human-papillomavirus-\(hvp\)/hvp-background-document--report-march-2022.pdf?sfvrsn=b600e252_1](https://cdn.who.int/media/docs/default-source/immunization/position_paper_documents/human-papillomavirus-(hvp)/hvp-background-document--report-march-2022.pdf?sfvrsn=b600e252_1)

⁴ <https://dceg.cancer.gov/research/who-we-study/cohorts/costa-rica-vaccine-trial>

⁵ [https://cdn.who.int/media/docs/default-source/immunization/position_paper_documents/human-papillomavirus-\(hvp\)/hvp-background-document--report-march-2022.pdf?sfvrsn=b600e252_1](https://cdn.who.int/media/docs/default-source/immunization/position_paper_documents/human-papillomavirus-(hvp)/hvp-background-document--report-march-2022.pdf?sfvrsn=b600e252_1)

⁶ <https://immunisationhandbook.health.gov.au/resources/tables/table-recommended-doses-and-intervals-between-doses-for-human-papillomavirus-hpv-vaccines-by-age-group-at-the-start-of-the-course>

⁷ <https://immunisationhandbook.health.gov.au/recommendations/adults-are-not-routinely-recommended-to-receive-hpv-vaccine>

⁸ <https://www.nhs.uk/conditions/vaccinations/hpv-human-papillomavirus-vaccine/>

⁹ <https://www.gov.uk/government/groups/joint-committee-on-vaccination-and-immunisation>

- Endiselt jääb kehtima soovitus, et olenemata vanusest immuunpuudulikke isikuid vaktsineerida kolme doosi HPV vastase vaktsiiniga.

3. COVID-19 vaktsiinide soovituste uuendamine ja vajaduse kinnitamine 2024/2025 sügistalviseks hooajaks

Novembris 2023 toimunud immunoprofülaktika ekspertkomisjoni koosolekul jõuti kokkuleppele, et aastal 2024 on oluline üle vaadata COVID-19 riskirühmade loend ja liikuda COVID-19 vastase vaktsineerimise võimaldamisel kogu elanikkonnalt riski – ja sihtrühmapõhiseks.¹⁰

WHO COVID-19 vastase immuniseerimise teekaardi 10.11.2023 uuenduse kohaselt soovitatakse viiruste hooajal võimaldada COVID-19 vastast vaktsineerimist nimetatud sihtrühmadele ¹¹:

- kaasuva haigusega eakatele ja 80+ aastastele intervalliga 6-12 kuud;
- 60+ aastastele intervalliga 12 kuud;
- kaasuva haigusega täiskasvanutele intervalliga 12 kuud;
- tugeva immuunpuudulikkusega inimestele intervalliga 6-12 kuud;
- rasedatele;
- tervishoiutöötajatele ja hooldajatele intervalliga 12 kuud.

Terviseameti 13.02.2024 COVID-19 ja teiste ülemiste hingamisteede nakkushaiguste ülevaate kohaselt moodustasid üle 60-aastased 58,6% kõikidest COVID-19 põhihaiguse tõttu hospitaliseeritud patsientidest.¹² TEHIKu andmetel on 2024/2025 viirushooajal COVID-19 põhihaiguse tõttu üle 60-aastastest hospitaliseeritud patsientidest olnud COVID-19 vastu vaktsineeritud ainult 4,1%.¹³

Mööduka ja raske immuunpuudulikkusega inimestel on samuti suurem oht raskelt haigestuda ja see risk suureneb vanusega.¹⁴

Rasedad on prioriteetsed COVID-19 vastu vaktsineerimise võimaldamisel, kuna COVID-19 võib omada kahjulikku mõju rasedale endale, tema lootele kui ka imikule. Tervise Arengu Instituudi ja Tartu Ülikooli teadlased viisid läbi registripõhise uuringu, mis hindas, milline oli Eestis rasedusaegse positiivse koroonatesti mõju rasedusele, sünnitusele ja vastsündinule.¹⁵ Uuring leidis, et rasedusaegne SARS-CoV-2 infektsioon suurendas surnultsünni riski ligi kolm korda ja perinataalsurma riski üle kahe korra, kuid 2021. aasta andmete põhjal sai järeldada, et COVID-19 vastu vaktsineerimine vähendas perinataalsurma riski. COVID-19 vastu vaktsineerimine oli 2020. aasta lõpust kättesaadav riskirühmadele ja 2021. aasta aprillist kõigile.

Tervishoiutöötajate vaktsineerimine oli COVID-19 pandeemia alguses prioriteediks kolmel põhjusel: esiteks kaitses see elutähtsate teenuste kättesaadavust; teiseks oli tõendeid selle kohta, et tervishoiutöötajad olid algselt nakkustele vastuvõtlikumad kui kogu elanikkond; ja kolmandaks, oli

¹⁰ <https://www.sm.ee/immunoprofulaktika-ekspertkomisjon>

¹¹ <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/373987/WHO-2019-nCoV-Vaccines-SAGE-Prioritization-2023.2-eng.pdf?sequence=1>

¹² https://terviseamet.ee/sites/default/files/Nakkushaigused/COVID-19/ulevaade_13.02.2024.pdf

¹³ Ibid.

¹⁴ https://www.who.int/publications/i/item/WHO-2019-nCoV-vaccines-SAGE_recommendation-immunocompromised-persons

¹⁵ <https://www.tai.ee/et/uudised/rasedusaegne-positiivne-koroonatest-suurendas-surnultsünni-riski-kolm-korda>

suurenenud nakatumisoht patsientidel, kes oleksid põdenud raskekujuliselt COVID-19 haigust. Vaktsineerimine peaks olema esmatähtis nendele eesliinitöötajatele, kellel on otsene kontakt patsientidega, ja nendele, kes töötavad pikaajalise hoolduse asutustes.¹⁶

Komisjon hindas võimalusi, et millal ja millises koguses võiksid olla COVID-19 vastased vaktsiinid kättesaadavad eraturul 2024/2025 viiruste hooajaks. Vastavalt nakkushaiguste ennetamise ja tõrje seadusele (§ 24 punkt 3) on tööandja kohustatud tagama tööaladel, kus on nakkushaigusesse nakatumise oht, töötajate immuniseerimise.¹⁷ Komisjon tõdes, et hetkel puudub selgus kas ja kui suures mahus on vaktsiinitootjad valmis tulema Eestis eraturule. Samuti on COVID-19 vastased vaktsiinid hetkel hangitav ainult 6 annuseliste viaalidena, mis tähendab, et on risk osade dooside kasutamata jäämiseks kui 6 vaktsineeritavat inimest pole lühikese ajavahemiku jooksul saadaval. Juhul kui võimaldada riigi poolt COVID-19 vastu vaktsineerimist ka tervishoiu asutustes või hooldekodudes töötavatele inimestele, siis väheneks annuste kasutamata jäämise risk. Tulevikus kui on olemas kindlus, et COVID-19 vastased vaktsiinid jõuavad Eestis eraturule ja annuste hulk viaali kohta on vähenenud, siis oleks tööandjatel kindlam hakata neid enda töötajatele hankima ja väheneks riigi poolt hangitud vaktsiinide kasutamata jätmine.

Immunoprofülaktika ekspertkomisiooni järeldused ja soovitused:

- Keskenduda COVID-19 vastasel vaktsineerimisel nendele, kellel on COVID-19 vastasest vaktsineerimisest või COVID-19 läbipõdemisest möödunud enam kui 6 kuud ja kuulub vastavasse sihtrühma:
 - 60-aastased või vanemad inimesed;
 - sotsiaalhoolekande seaduse tähenduses ööpäevaringse üldhooldusteenuse saaja, ööpäevaringse erihoolekandeteenuse saaja ja kogukonnas elamise teenuse saaja;
 - rasedad;
 - inimesed, kellel on terviseseisundi tõttu suurenenud risk raskelt haigestuda¹⁸.
- Võimaldada endiselt riigi poolt 2024/2025 viiruste hooajal COVID-19 vastu vaktsineerimist ka tervishoiu asutustes ja hooldekodudes töötavale personalile.

¹⁶ <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/373987/WHO-2019-nCoV-Vaccines-SAGE-Prioritization-2023.2-eng.pdf?sequence=1>

¹⁷ <https://www.riigiteataja.ee/akt/111032023072?leiaKehtiv>

¹⁸ <https://www.sm.ee/media/2894/download>